

ASIAN KÄSITTELY ALEMMISSA OIKEUKSISSA

Asian tausta

Törkeästä velallisen petoksesta epäiltyä A:ta koskevassa esitutkinnassa oli takavarikoitu asiakirjoja eräästä varastosta vuonna 1999. Käräjäoikeus oli 15.11.1999 katsottuaan, että asiakirjat eivät olleet olleet pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla A:n hallussa, pysyttänyt takavarikon voimassa. Hovioikeus oli 14.1.2000 katsottuaan asiakirjojen olleen takavarikkoa toimitettaessa laissa tarkoitettulla tavalla A:n hallussa kumonnut takavarikon siltä osin, kuin se koski pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja A:n ja hänen asianajajansa väliseen kirjeenvvaihtoon kuuluvia asiakirjoja. Koska käräjäoikeus ei ollut lausunut, olivatko takavarikoidut asiakirjat joiltakin osin sellaisia, joita ei saanut takavarikoida A:n hallusta, hovioikeus oli todennut, että asia oli saatettavissa tältä osin käräjäoikeuden käsiteltäväksi, jos asianosaiset olivat asiakirjojen luonteesta erimielisiä. Korkein oikeus ei ollut 24.3.2000 myöntänyt tutkinnanjohtajalle valituslupaa.

Tutkinnanjohtajan vaadittua syytteen nostamisen määräajan pidentämistä käräjäoikeus ja hovioikeus olivat 3.4.2000 ja 25.5.2000 katsoneet, että A:lta uudelleen takavarikoidut asiakirjat olivat pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja asiakirjoja. Korkein oikeus oli 9.4.2001 todettuaan takavarikon tulleen 14.1.2000 kumotuksi katsonut, että syytteen nostamisen määräajan pidentäminen ei ollut tutkinnanjohtajan uuden hakemuksen johdosta mahdollista. Myöskään kysymystä siitä, olivatko asiakirjat tai jotkut niistä sellaisia asiakirjoja, joita ei olisi pakkokeinolain nojalla saanut takavarikoida A:n hallusta, ei voitu tutkia. Sen vuoksi Korkein oikeus oli poistanut alempien oikeuksien päätökset ja jättänyt hakemuksen tutkimatta.

A:lta oli sittemmin 30.4.2001 pakkokeinolain nojalla takavarikoitu aiemmin mainitut, hänen ja hänen espanjalaisen asianajajansa väliseen kirjeenvvaihtoon kuuluvat asiakirjat.

Hakemus Vantaan käräjäoikeudessa

Tutkinnanjohtaja vaati, että takavarikko pidetään voimassa ja että syytteen nostamisen määräaikaa pidennetään. Takavarikoitu kirjeenvaihto ei kuulunut takavarikkokiellon piiriin, koska se ei liittynyt asian ajamiseen oikeudessa.

Käräjäoikeuden päätös 10.8.2001

Käräjäoikeus totesi, että asiakirjat liittyivät A:n ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantoon ja koskivat kiinteistökauppoja ja muita varallisuusjärjestelyjä. Ne eivät liittyneet tuomioistuimessa ajettuun tai ajettavaan asiaan.

Käräjäoikeus viittasi Korkeimman oikeuden 9.4.2001 antamaan päätökseen ja tulkitsti sitä siten, että käräjäoikeuden ja hovioikeuden kannanottoa asiakirjojen laadun ja niiden takavarikoimiskiellon alaisuuden osalta ei ollut muutettu. Ainoastaan takavarikon kumoamista ja asiakirjojen luovuttamista koskeva päätös oli poistettu, koska takavarikko oli lainvoimaisesti kumottu jo ennen asian käsittelyä alioikeudessa. Koska kaikki asiakirjat liittyivät A:n ja hänen asianajajansa väliseen kirjeenvvaihtoon ja koska takavarikko oli jo 14.1.2000 pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin vastaisena kumottu, takavarikko oli perusteeton.

Asian on ratkaissut käräjätuomari Heli Lehto-Kinnunen.

Helsingin hovioikeuden päätös 21.5.2002

Tutkinnanjohtaja valitti hovioikeuteen ja vaati, että käräjäoikeuden päätös kumotaan ja että asiakirjat määrätään pidettäväksi takavarikossa. Asia oli palautettava syytteen nostamisen määräajan pidentämistä koskevalta osalta

käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöstä.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Varpu Lahti, Juha Paimela (eri mieltä) ja Riitta Virolainen. Esittelijä Kari Tuuli.

Eri mieltä ollut hovioikeudenneuvos Paimela lausui, että hovioikeudessa oli kysymys oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdan tulkinnasta eli koskiko lainkohdassa tarkoitettu todistamiskielto ja samalla pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu takavarikkokielto 30.4.2001 takavarikoituja A:n ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantosuhteeseen liittyviä asiakirjoja, jotka eivät liittyneet vireillä olevaan tai tulevaan oikeudenkäyntiin, ja oliko sanottu tulkintakysymys samojen asiakirjojen osalta jo aikaisemmin hovioikeutta sitovasti lainvoimaisesti ratkaistu.

Paimela katsoi, että hovioikeuden päätöksellä 14.1.2000 oli lainvoimaisesti ratkaistu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdan todistamiskieltoa ja pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin takavarikkokieltoa koskeva oikeudellinen tulkintakysymys: hovioikeus oli vahvistanut, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohtaa oli tulkittava sen sanamuotoa laajemmin siten, että kysymyksessä olevaa A:n ja hänen asianajajansa välistä kiinteistökauppaa ja muita ulkomaisia varallisuusjärjestelyjä koskevan asianajotoimeksiannon kirjeenvaihtoa koski takavarikkokielto, vaikka kirjeenvaihto ei ollutkaan liittynyt oikeudenkäyntiasioihin. Sanottua hovioikeuden vahvistamaa laajentavaa tulkintaa, jolla ei sinänsä ollut nyt kysymyksessä olevassa asiassa hovioikeutta sitovaa vaikutusta, tukivat muun ohella korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2001:39 ja siihen liittyvä Itä-Suomen hovioikeuden päätös 4.10.2001 nro 1036.

Kun nyt kysymyksessä oleva 30.4.2001 toimitettu takavarikko oli riidattomasti koskenut yksinomaan A:n ja hänen asianajajansa välisen asianajotoimeksiannon, jossa voidaan katsoa olevan kysymys myös oikeudellisesta neuvontatoiminnasta, kirjeenvaihtoa, ja kun oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoa ja pakkokeinolain takavarikkokieltoa koskevia mainittuja säännöksiä oli tulkittava niiden sanamuotoa laajemmin, sanottua asiakirja-aineistoa ei ollut voitu takavarikoida uudelleen.

Näillä perusteilla hovioikeudenneuvos Paimela pysytti käräjäoikeuden päätöksen lopputuloksen.

MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

Tutkinnanjohtajalle myönnettiin valituslupa. Valituksessaan hän vaati, että hovioikeuden päätös kumotaan ja että takavarikko pidetään voimassa. Lisäksi hän vaati, että asia palautetaan syytteen nostamisen määräajan pidentämistä koskevalta osalta käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

A antoi häneltä pyydetyn vastauksen.

Asian käsittely korkeimmassa oikeudessa

Asia on Korkeimman oikeuden presidentin määräyksestä ratkaistu vahvennetulla jaostolla.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

Asian aikaisemmat vaiheet

Muutoksenhaun kohteena oleva takavarikko liittyy esitutkintaan, jossa A:ta epäillään törkeästä velallisen petoksesta.

Nyt kysymyksessä olevat asiakirjat on ensimmäisen kerran takavarikoitu vuonna 1999 (PAK/20/99). Vantaan käräjäoikeus on päätöksessään 15.11.1999 muun ohessa todennut olevan syytä olettaa, että takavarikoitujen asiakirjojen joukossa oli sellaisia asiakirjoja, jotka liittyivät A:n ja hänen espanjalaisen

asianajajansa väliseen kirjeenvaihtoon ja joita ei voitu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n ja pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan takavarikoida vaitiolovelvollisen asianajajan tai A:n hallusta. Käräjäoikeus on kuitenkin päättänyt siihen, että asiakirjat eivät olleet olleet pakkokeinolaissa tarkoitettulla tavalla A:n tai hänen asianajajansa hallussa eikä takavarikolle tämän vuoksi ollut ollut estettä. Käräjäoikeus on pysyttänyt takavarikon voimassa.

A:n valituksesta Helsingin hovioikeus on 14.1.2000 antamassaan päätöksessä kuitenkin katsonut, että asiakirjat olivat olleet A:n hallussa pakkokeinolaissa tarkoitettulla tavalla ja ettei A:n hallusta siten ollut voitu takavarikoida pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja asiakirjoja. Edelleen hovioikeus on todennut, että asiaan osalliset olivat käyneet asiakirja-aineiston läpi ja erotelleet siitä kiistanalaisen aineiston. Käräjäoikeus ei ollut päätöksessään lausunut, olivatko takavarikoidut asiakirjat tai jotkut niistä sellaisia asiakirjoja, joita ei sanotun lain perusteella olisi saanut takavarikoida A:n hallusta. Sen varalta, että asiaan osalliset olisivat asiakirjojen laadusta erimiellisiä, hovioikeus on todennut, että asia oli saatettavissa tältä osin käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Hovioikeus kumosi takavarikon PAK/20/99 siltä osin kuin se koski pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja, A:n ja hänen espanjalaisen asianajajansa väliseen kirjeenvaihtoon kuuluvia asiakirjoja. Sanotunlaiset asiakirjat määrättiin luovutettavaksi A:lle. Hovioikeuden päätös on tullut lainvoimaiseksi, kun Korkein oikeus on 24.3.2000 hylännyt tutkinnanjohtajan tekemän valituslupahakemuksen.

Käräjäoikeus on tutkinnanjohtajan syytteen nostamisen määrääjän pidentämistä koskevan vaatimuksen johdosta 3.4.2000 julistamallaan päätöksellä siinä mainitseminsa perustein kumonnut sanotun takavarikon A:n ja hänen espanjalaisen asianajajansa kirjeenvaihdon osalta, koska nuo asiakirjat käräjäoikeuden mukaan olivat pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja asiakirjoja.

Hovioikeus on tutkinnanjohtajan valituksesta 25.5.2000 antamassaan päätöksessä katsonut, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohtaa oli tulkittava sen sanamuotoa laajemmin. Sen vuoksi asian ajamisen voitiin tulkita tarkoittavan myös muita kuin pelkästään oikeudenkäyntiasioita, joissa asianajaja oli toiminut päämiehensä asiamiehenä tai avustajana. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden päätöksen lopputulosta.

Korkein oikeus on puolestaan 9.4.2001 tutkinnanjohtajan valituksesta antamassaan päätöksessä todennut, että hovioikeus oli mainitulla 14.1.2000 antamallaan lainvoimaisella päätöksellä jo kumonnut takavarikon PAK/20/99 siltä osin kuin se oli koskenut pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja, A:n ja hänen espanjalaisen asianajajansa väliseen kirjeenvaihtoon kuuluvia asiakirjoja sekä määrännyt, että sanotunlaiset asiakirjat oli luovutettava A:lle. Korkein oikeus totesi, että kun takavarikko mainitunlaisten asiakirjojen osalta ei ollut enää voimassa, syytteen nostamisen määrääjän pidentäminen niiden osalta ei ollut ollut tutkinnanjohtajan uuden hakemuksen johdosta mahdollista. Siten myöskään kysymystä siitä, olivatko takavarikoidut asiakirjat tai jotkut niistä olleet sellaisia asiakirjoja, joita ei pakkokeinolain perusteella olisi saanut takavarikoida A:n hallusta, ei enää takavarikon kumoamisen jälkeen ollut voitu tutkia takavarikon voimassaoloajan pidentämistä koskevana asiana. Korkein oikeus poisti käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätökset siltä osin kuin niissä oli lausuttu takavarikon PAK/20/99 kumoamisesta ja asiakirjojen luovuttamisesta A:lle ja jätti tutkinnanjohtajan hakemuksen tältä osin tutkimatta.

Nyt kysymyksessä olevan hakemuksen tutkiminen

Edellä mainitut A:n ja hänen espanjalaisen asianajajansa väliseen kirjeenvaihtoon kuuluvat asiakirjat on 30.4.2001 takavarikoitu uudelleen, mistä takavarikosta PAK/24/01 nyt on kysymys. Asiakirjat liittyvät A:n ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantoon ja koskevat erilaisia varallisuusjärjestelyjä, muun muassa varojen siirtämistä Suomesta Espanjaan ja kiinteistön ostamista Espanjassa. Asiassa ei ole väitetty asiakirjojen liittyvän

tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vireillä olevaan tai vireille tulevaan asiaan.

Asiassa on ensiksi otettava kantaa siihen, onko aikaisemmillä päätöksillä jo lainvoimaisesti ratkaistu, koskeeko pakkokeinolaissa säädetty takavarikointikielto puheena olevia asiakirjoja. Hovioikeus on 14.1.2000 antamallaan lainvoimaisella päätöksellä kumonnut ensimmäisen takavarikon pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen osalta. Hovioikeus ei kuitenkaan ole ottanut kantaa siihen, mitkä takavarikoiduista asiakirjoista mahdollisesti olivat tällaisia, vaan on osoittanut asianosaiset, sikäli kuin erimielisyyttä ilmaantui, saattamaan asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Käräjäoikeuden ja hovioikeuden myöhemmät ratkaisut, joissa tähän asiaan on otettu kantaa, on todettu tavoin Korkeimman oikeuden päätöksellä 9.4.2001 kumottu. Kun muutakaan ratkaisua asiakirjojen luonteesta ei ole, kysymys siitä, voidaanko asiakirjat takavarikoida, on edelleen avoin eikä tutkinnanjohtajan hakemuksen tutkimiselle siten ole estettä.

Korkein oikeus ottaa asian enemmän viivytyksen välttämiseksi välittömästi ratkaistavakseen.

Nyt kysymyksessä olevan takavarikon edellytykset

Sovellettavat säännökset ja kysymyksenasettelu

Pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan asiakirjaa ei saa takavarikoida todisteena käytettäväksi, jos sen voidaan olettaa sisältävän sellaista, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:ssä tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä, ja asiakirja on edellä tarkoitettun henkilön tai sen hallussa, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty.

Asiamiehen ja oikeudenkäyntiavustajan vaitiolovelvollisuudesta todistajana säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Sen mukaan asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja ei saa todistaa siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu.

Asiassa on kysymys siitä, koskeeko lainkohdassa tarkoitettu todistamiskiello ja siten myös pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu takavarikkokiello A:n ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantosuhteeseen kuuluvia asiakirjoja, jotka siis eivät liity vireillä taikka odotettavissa olevaan oikeudenkäyntiin tai viranomaismenettelyyn.

Tätä tulkintakysymystä silmällä pitäen keskeistä on se, mitä laissa tarkoitetaan ilmaisulla "asiamies ja oikeudenkäyntiavustaja" sekä "asian ajamista varten uskonut". Edellisen ilmaisun on ymmärrettävä viittaavan oikeudenkäymiskaaren 15 luvussa tarkoitettuun oikeudenkäyntiasiamieheen tai -avustajaan. Lainkohdassa ei ole erikseen mainittu asianajajaa tai oikeudellista neuvonantajaa yleensä. Tämä tukee sitä tulkintaa, että todistamiskiello koskee asianajajaa tai muuta oikeudellista neuvonantajaa lähtökohtaisesti vain hänen oikeudenkäyntiin liittyvässä asiamiehen tai avustajan tehtävässään. Säännöksen tarkoitus huomioon ottaen ei ole yleensä kuitenkaan estettä rinnastaa oikeudenkäyntiin myös päämiehen asian muuta viranomaiskäsitelyä esimerkiksi hallintoviranomaisessa. Toiminta päämiehen yleisenä neuvonantajana näyttäisi sitä vastoin jäävän säännöksen sanamuodon mukaisen soveltamisalan ulkopuolelle.

Samoin ilmaisun "asian ajamista varten uskonut" sanamuoto ja asiayhteys näyttäisivät viittaavan vain tilanteeseen, jossa päämies on jo antanut käyttämälleen asiamiehelle tehtäväksi ajaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vireillä olevaa tai vireille tulevaa asiaa. Tätä voidaan pitää "asian ajamisen" ydinalueena. Asian ajamisesta voi olla kysymys myös silloin, kun toimeksiannon tarkoituksena on pyrkimys sovinnolliseen ratkaisuun vastapuolen kanssa oikeudenkäynnin välttämiseksi.

Lain sanamuodosta huolimatta on kuitenkin tulkinnanvaraista, tarkoittaako lainkohta myös muunlaisia kuin vireillä tai odotettavissa olevaan oikeudenkäyntiin liittyviä toimeksiantoja, kuten pelkästään päämiehen asioiden hoitamiseksi annettavaa yleistä oikeudellista tai taloudellista neuvontaa.

Todistamiskiellon suhde yleiseen todistamisvelvollisuuteen

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetty todistamiskiello on poikkeus saman luvun 20 §:ssä säädetystä yleisestä todistamisvelvollisuudesta. Tällä todistamisvelvollisuudella on pyritty turvaamaan aineellisen totuuden selville saaminen oikeudenkäynnissä. Tavoite on niin tärkeä, että todistamisvelvollisuudesta säädettyjä poikkeuksia ei ole syytä ainakaan lähtökohtaisesti tulkita laajemmin kuin lain sanamuoto ja poikkeussäännöksen suojaama intressi välttämättä vaativat.

Todistamiskiellon suhde perustuslain 21 §:ään

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun todistamiskiellon tarkoituksena on suojata päämiehen ja hänen asiaansa ajavan oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan välistä erityistä luottamussuhdetta. Tämän luottamussuhteen kunnioittaminen puolestaan kuuluu niihin oikeusvaltiollisiin takeisiin, joilla viime kädessä turvataan jokaiselle Suomen perustuslain 21 §:ssä tarkoitettu oikeus saada asiaansa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa asianmukaisesti käsitellyksi. Luottamussuhteen turvaamisella estetään muun muassa se, että päämiehen hänen asiaansa ajavalle henkilölle ilmaiset seikat tulevat vastapuolen tietoon. Oikeudenkäyntiin joutuvan tai sellaiseen varautuvan asianosaisen tulee aina voida luottamuksellisesti kääntyä sen henkilön puoleen, jota hän aikoo pyytää asiamiehekseen tai avustajakseen.

Yleisessä oikeudellisessa ja taloudellisessa neuvonnassa, jolla ei siis ole yhteyttä vireillä tai odotettavissa olevaan oikeudenkäyntiin tai muuhun viranomaiskäsittelyyn, ei ole samalla tavoin kysymys perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuun, lainkäyttöä ja viranomaismenettelyä koskevaan oikeusturvaan liittyvistä oikeussuojatakeista. Tästä syystä ei sellaisessa neuvontatoiminnassa saatujen tietojen osalta myöskään tarvita samanasteista luottamussuojaa, joka puolestaan voisi syrjäyttää yleiseen todistamisvelvollisuuteen liittyvän tarpeen aineellisen totuuden selvittämiseen.

Vaitiolovelvollisuuden suhde todistamiskieltoon

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 17 §:n mukaan asiamies, oikeudenkäyntiavustaja tai näiden apulainen ei saa luvattomasti ilmaista päämiehen hänelle uskomaa yksityistä tai perheen salaisuutta tai muuta sellaista luottamuksellista seikkaa, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Vastaavasti asianajajista annetun lain 5 c §:n 1 momentissa on säädetty, että asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvattomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- ja ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Näiden lainkohtien mukainen vaitiolovelvollisuus on laaja. Se koskee mitä tahansa oikeudenkäyntiasiamiehen, avustajan tai asianajajan taikka näiden apulaisen tehtävässään saamaa, lainkohdassa tarkoitettua luottamuksellista tietoa. Vaitiolovelvollisuus on myös luonteeltaan yleinen. Tehtävässä tietoon saatua luottamuksellista seikkaa ei saa luvattomasti ilmaista kenellekään.

Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöksellä olisi tarkoitettu luoda todistamiskiellolle oikeudenkäyntiasiamiehen, avustajan tai asianajajan taikka näiden apulaisen yleistä vaitiolovelvollisuutta vastaava, yhtä laaja käyttöala. Se, että mainitun lainkohdan mukaisen, oikeudenkäyntiä ja esitutkintaa koskevan todistamiskiellon soveltamisala on säädetty yleistä vaitiolovelvollisuutta suppeammaksi, johtuu juuri aineellisen totuuden selvittämistarpeesta.

Tätä käsitystä tukevat myös pakkokeinolain esityöt (HE 14/1985 vp s. 67), joissa on edellytetty, että takavarikkokiellon piiriin kuuluvat asiakirjat liittyvät välittömästi avustajan tehtävien hoitamiseen ja sisältävät tyypillisesti päämiehen asiamiehelleen tai avustajalleen asian ajamista varten uskomia tietoja.

Jos oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu todistamiskiello olisi yhtä laaja kuin oikeudenkäyntiavustajan, asiamiehen tai asianajajan yleinen vaitiolovelvollisuus, merkitsisi tämä sitä, että mikä tahansa avustajan tai asiamiehen tehtävässään saama tai hänen toimeksiannosta, esimerkiksi pelkästään kaupallista tarkoitusta varten laatimansa asiakirja olisi aina suojassa takavarikolta, jos asiakirja vain on päämiehen tai avustajan hallussa. Näin laajana takavarikkokiello vaikeuttaisi kohtuuttomasti aineellisen totuuden selvittämistä rikosasioissa ja saattaisi myös lisätä mahdollisuuksia väärinkäytöksiin.

Rikosasioiden selvittämistarpeen merkitystä arvioitaessa on taas otettava huomioon paitsi rikoksesta epäiltyjen myös rikosten kohteina olevien henkilöiden oikeudet ja oikeusturva.

Edellä sanottu tarkoittaa siis, että asianajaja tai oikeudenkäyntiasiamies saattaa olla mainituissa tapauksissa velvollinen todistamaan sellaisestakin seikasta, josta hän muuten olisi lain perusteella vaitiolovelvollinen. Tällöinkin hän saa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 1 momentin ja pakkokeinolain 4 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla kieltäytyä esitutkinnassa todistajana antamasta lausumaa, jolla asianajajan vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluva liike- tai ammattisalaisuus tulisi ilmaistuksi, jolleivät tärkeät syyt vaadi, että häntä kuulustellaan niistä.

Todistamiskiellotosäännöksen henkilöpiiri

Tässä yhteydessä on huomattava myös se, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu henkilöpiiri on laaja: todistamiskiello soveltuu keneen tahansa asiamieheen tai oikeudenkäyntiavustajaan, joka ottaa tehtäväkseen ajaa toisen asioita, eikä siis ainoastaan julkisen valvonnan alaisiin asianajajiin tai julkisiin oikeusavustajiin. Tässä suhteessa mainittua todistamiskielloa ei voida verrata esimerkiksi pappia taikka lääkäreitä, kättilöitä tai näiden avustajaa koskeviin todistamiskiellotoihin, jotka koskevat säädetyn pätevyyden saaneita, julkisen valvonnan piiriin kuuluvia henkilöitä. Kun Suomessa voi kuka tahansa ilman ammattipätevyysvaatimuksia antaa taloudellista ja oikeudellista neuvontaa, puoltaa tämäkin sitä, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöstä ei tulkita sen sanamuotoa laajemmin.

Mainitun lainkohdan sanamuodon mukaista soveltamisalaa ei voida tulkinnallisesti ilman lain tukea myöskään supistaa siten, että todistamiskiello koskisi vain julkisen valvonnan piirissä olevia asianajajia ja julkisia oikeusavustajia, mutta ei sen sijaan muita oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja, toisen asioita ajavia henkilöitä. Etenkin ulkomailla toimivien asianajajien valvontajärjestelmiä olisi käytännössä vaikeata selvittää.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen näkökulma

A on vastauksessaan katsonut, että tutkinnanjohtajan hakemuksen hyväksyminen tarkoittaisi perusoikeuksien supistavaa tulkintaa, mikä taas olisi Suomen perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista. A on vedonnut erityisesti ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan, jonka mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä sekä kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Hän on samalla viitannut siihen, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimenkin oikeuskäytännön perusteella asiamiehen ja tämän päämiehen välinen kirjeenvaihto nauttii erityistä suojaa (Campbell v. Yhdistyneet kuningaskunnat A233/1992). A on viitannut myös ratkaisuun Niemietz v. Saksa (A 251-B/1992).

A:n viittaama ratkaisu Campbell v. Yhdistyneet kuningaskunnat koski muun muassa sitä kysymystä, oliko vankilaviranomaisilla oikeus avata ja turvallisuussyistä tarkastaa vangille tämän lakimieheltä tulleet kirjelähetykset mahdollisen kielletyn aineiston havaitsemiseksi. Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa korostettiin, että kirjeenvaihto lakimiehen kanssa nauttii 8 artiklan perusteella erityistä suojaa riippumatta siitä, liittyykö kirjeenvaihto oikeudenkäyntiin vai ei. Tuomioistuin katsoi, että kirjeen lukeminen on sallittua vain poikkeuksellisissa olosuhteissa (kohta 48).

Toisessa A:n mainitsemassa ratkaisussa Niemietz v. Saksa ihmisoikeustuomioistuin taas katsoi, että asianajajan toimistotiloihin kohdistunut kotietsintä merkitsi puuttumista 8 artiklassa tarkoitettuun yksityiselämän ja kotirauhan suojan piiriin. Arvioidessaan sitä, oliko rikoksen selvittämiseksi toteutettu kotietsintä "välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa", tuomioistuin muistutti siitä, että asianajajalla olleen aineiston tutkimisella saatettaisiin puuttua oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin ja siten 6 artiklassa suojattuihin oikeuksiin (37 kohta).

Nyt käsiteltävässä tapauksessa on käsillä erilainen tilanne kuin A:n mainitsemassa ihmisoikeustuomioistuimen tapauksissa. Kysymys ei ole vapautensa

menettäneen henkilön yhteydenpidon nauttimasta erityissuojasta eikä myöskään asianajajan toimitiloissa suoritetusta kotietsinnästä. A:n hallusta on takavarikoitu asiakirjoja, jotka hänen käyttämänsä espanjalainen asianajaja oli hänen toimeksiannostaan laatinut jo vuosia aikaisemmin. Takavarikkosuojan kannalta ratkaisevana seikkana ei enää tässä yhteydessä voida pitää sitä, millä tavoin asianajajan laatimat asiakirjat olivat aikanaan tulleet A:n haltuun. Asiassa ei siis ole Campbell-tapauksen tavoin kysymys ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitettusta kirjeenvaihtoon puuttumisesta, jonka osalta keskeistä on se, voidaanko kirje tai muu luottamuksellinen viesti avata ja lukea sekä millä perusteilla tämä voi tapahtua. Yhtä vähän siinä on Niemietz-tapauksen tavoin kysymys asianajajan toimitiloihin kohdistuvasta kotirauhan loukkaamisesta tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaarantamisesta.

Toisaalta riidatonta on, että A:n hallusta takavarikoidut asiakirjat ovat sisältäneet A:n taloudellista toimintaa koskevia, asianajajan ja A:n välisen kirjeenvaihdon perusteella syntyneitä luottamukselliseksi tarkoitettuja tietoja ja että ne voivat sen vuoksi kuulua ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitettun suojan piiriin. Mainitun artiklan 2 kappaleen mukaan viranomaiset voivat puuttua tähän suojattuun oikeuteen vain silloin, kun laki sen sallii ja puuttuminen on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä muun muassa rikollisuuden estämiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Puuttumisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa on perusteltua kiinnittää erityistä huomiota siihen, että asiamiehen ja hänen asiakkaansa välinen suhde on jo periaatteessa luottamuksellinen. Ihmisoikeustuomioistuimien on kuitenkin korostanut tällaisen suhteen luottamuksellisuuden suojaamista erityisesti siksi, että näin voidaan osaltaan turvata päämiehen oikeutta ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tarve suojata yhteydenpidon luottamuksellisuutta tulee siis korostetusti esille silloin, kun luottamuksellinen aineisto liittyy nimenomaan vireillä tai odotettavissa olevaan oikeudenkäyntiin tai muuhun viranomaismenettelyyn.

Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kappaleesta on pääteltävissä, että sopimusvaltioilla on mahdollisuus, ottaen huomioon myös 6 artiklan määräykset, kansallisella lainsäädännöllä oikeuttaa viranomaisen tarvittaessa puuttumaan asiamiehen ja tämän asiakkaan väliseen kirjeenvaihtoon, jollei takavarikoitavalla asiakirjalla edes väitetä olevan minkäänlaista yhteyttä vireillä tai odotettavissa olevaan oikeudenkäyntiin. Tähän nähden ei myöskään Euroopan ihmisoikeussopimuksen voida katsoa edellyttävän, että Suomen tuomioistuimen tulisi tulkita oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohtaa sen edellä kerrottua, sanamuodon mukaista tulkintaa laajentavalla tavalla.

Perusoikeusnäkökulma

Mitä edellä on sanottu Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnasta, koskee vastaavasti myös Suomen perustuslain 10 §:n tulkintaa. A:lta takavarikoitu asiakirja kuuluu perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettun yksityiselämän suojan piiriin. Tähän perusoikeussuojaan voidaan säätää lailla rajoituksia hyväksyttävän yhteiskunnallisen tarpeen sitä vaatiessa. Lähtökohtana kuitenkin on se, etteivät kansalliset perusoikeusrajoitukset voi ulottua pidemmälle kuin vastaavat rajoitukset Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.

Niin kuin edellä on todettu, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kappale sallii yksityiselämän suojaa rajoitettavaksi muun muassa silloin, kun kansallinen laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä muun muassa rikollisuuden estämiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Juuri tästä on rikosprosessuaalisessa takavarikossa kysymys. Perustuslaistakaan ei voida johtaa todistamiskieltoa ja takavarikkosuojaa koskevia säännöksiä tässä tapauksessa laajentavaa tulkintaohjetta.

Johtopäätös

Mainituilla perusteilla Korkein oikeus katsoo, että A:lta takavarikoidut, hänen ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantosuhteeseen liittyvät asiakirjat eivät sisällä A:n espanjalaiselle asianajajalleen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23

§:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla asian ajamista varten uskomia tietoja. Estettä asiakirjojen takavarikoimiseen A:n hallusta todisteena käytettäväksi ei siten ole.

Päätöslauselma

Hovioikeuden ja käräjäoikeuden päätökset kumotaan. Takavarikko PAK/24/01 jää siten voimaan.

Asia palautetaan käräjäoikeuteen syytteen nostamisen määräajan pidentämistä varten.

Asian ovat ratkaisseet presidentti Leif Sevón sekä oikeusneuvokset Erkki-Juhani Taipale, Gustaf Möller, Mikko Tulokas (eri mieltä), Lauri Lehtimaja, Eeva Vuori, Mikael Krogerus, Liisa Mansikkamäki, Pasi Aarnio, Mikko Könkkölä ja Juha Häyhä (eri mieltä). Esittelijä Satu Saarensola.

Eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Oikeusneuvos Häyhä:

Asian tutkiminen ja ratkaiseminen

Nyt kysymyksessä olevat asiakirjat on ensimmäisen kerran takavarikoitu (PAK/20/99) 17.5.1999 osana suurempaa asiakirjakokonaisuutta. Helsingin hovioikeus on 14.1.2000 kumonnut kyseisen takavarikon siltä osin kuin se koski pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja A:n ja hänen asianajajansa väliseen kirjeenvaihtoon kuuluvia asiakirjoja ja määrännyt nuo asiakirjat palautettaviksi A:lle. Tuomioon sisältyi ohjaus käräjäoikeuteen siltä varalta, että jonkin asiakirjan laadusta syntyisi erimielisyyttä. Tuomio jäi pysyväksi Korkeimman oikeuden evätyä valitusluvan.

Tutkinnanjohtajan riitautettua takavarikkosuojan kyseisten asianajotoimeksiantoon liittyvien asiakirjojen osalta Vantaan käräjäoikeus on päätöksellään 3.4.2000, jonka Helsingin hovioikeus 25.5.2000 pysytti, kumonnut takavarikon PAK/20/99, koska kysymys oli pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuista asiakirjoista. Korkein oikeus poisti 9.4.2001 käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätökset takavarikon PAK/20/99 osalta, koska hovioikeus oli 14.1.2000, sittemmin lainvoiman saaneella päätöksellä kumonnut kyseisen takavarikon A:n ja hänen asianajajansa välisen kirjeenvaihdon osalta.

Tutkinnanjohtaja on 30.4.2001 takavarikoinut uudelleen (PAK/24/01) edellä mainittuun asianajosuhteeseen liittyvät asiakirjat. Vantaan käräjäoikeus kumosi päätöksellään 10.8.2001, jonka Helsingin hovioikeus 21.5.2002 pysytti, myös uuden takavarikon, koska se koski samoja asiakirjoja, joiden takavarikkokiello oli vahvistettu jo Helsingin hovioikeuden 14.1.2000 antamalla päätöksellä.

Valituksessaan Korkeimmalle oikeudelle tutkinnanjohtaja vaatii hovioikeuden 21.5.2002 antaman päätöksen kumoamista ja takavarikon PAK/24/01 pitämistä voimassa, koska kohteena olevat asiakirjat eivät liity tuomioistuimessa ajettavaan tai ajettuun asiaan eivätkä siten ole takavarikkokiellon alaisia.

Ratkaistavana on siten kysymys pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin tulkinnasta takavarikoitujen asiakirjojen osalta. Riidatonta on, että takavarikko PAK/24/01 koskee samoja asianajosuhteeseen liittyviä asiakirjoja, joiden osalta aikaisempi takavarikko PAK/20/99 on lainvoimaisesti kumottu. Kysymys takavarikkosuojan ulottuvuudesta kyseisten asiakirjojen osalta on siten tullut jo lopullisesti ratkaistuksi Helsingin hovioikeuden 14.1.2000 antamalla päätöksellä, minkä vahvistaa myös Korkeimman oikeuden 9.4.2001 antama päätös.

Samojen takavarikkosuojaa nauttivien asiakirjojen laittomalla uudella takavarikolla samassa rikostutkinnassa ei ole sitä vaikutusta, että asia muuttuisi toiseksi ja kysymys pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n 2 momentin tulkinnasta kyseisten asiakirjojen osalta voitaisiin ottaa aikaisemmat päätökset sivuuttaen uudelleen tutkittavaksi. Hovioikeuden päätös on siten pysytettävä.

Enemmistön omaksuttua oikeusvoimakysymyksessä toisen käsityksen totean, että alemmat oikeudet eivät ole - katsottuaan materiaalisena oikeuskysymyksen tulleen jo asian aikaisemmissa vaiheissa ratkaistuksi - ottaneet enää lainkaan

kantaa takavarikkosuojan ulottuvuuteen. Oikeusastejärjestystä koskevista periaatteista seuraa, että asia on palautettava käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Enemmistön otettua asian välittömästi ratkaistavaksi esitän seuraavaa.

Takavarikkosuojan ulottuvuus

Takavarikossa on kysymys tyypillisesti varallisuuteen tai yksityiselämään kohdistuvasta pakkokeinosta. Tällaisen pakkokeinon käyttö merkitsee puuttumista perustuslain suojaamiin oikeuksiin, minkä vuoksi toimenpiteen oikeutus tulisi voida perustaa lain säännökseen. Kun kysymyksessä näin ollen on poikkeus yksilön perusoikeussuojasta, takavarikon edellytysten tulee ilmetä laista täsmällisesti ja yksiselitteisellä tavalla. Sikäli kuin takavarikon käyttöä koskeva lainsäädäntö on tulkinnanvaraista, on suosittava pääperiaatteina pidettäville perusoikeuksille myönteistä tulkintatapaa.

Pakkokeinolain 4 luvun 2 §:n mukaan asiakirjaa ei saa takavarikoida todisteena käytettäväksi, jos sen voidaan olettaa sisältävän sellaista, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:ssä tarkoitettu henkilö ei saisi todistaa oikeudenkäynnissä. Asiamiestä tai oikeudenkäyntiavustajaa on viimeksi mainituissa lainkohdassa kielletty todistamasta "siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu".

Mainittu säännös on osoittautunut tulkinnanvaraiseksi. Tulkintaerimielisyydet koskevat sitä, rajoittuuko takavarikkokiello pelkästään oikeudenkäyntiin liittyvään tai sitä silmällä pitäen laadittuun aineistoon vai onko sen piirissä asianajoa tai oikeudellista neuvontaa koskevassa toimeksiantosuhteessa kertynyt luottamuksellinen aineisto yleensä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 § on vuodelta 1948. Siinä laajennettiin todistamiskiellon alaa verrattuna aikaisempaan säännökseen (17:7), jonka mukaan kiellettyä oli todistaa "siitä, mitä hänen päämiehensä on sen oikeudenkäynnin aikana hänelle uskonut". Lain esitöistä käy myös ilmi, että eduskuntavaiheessa tapahtui eräitä esityksen sanamuodon tarkistuksia, jotka viittaavat soveltamisalan väljentämiseen. Epäilemättä todistamiskiellon ydinaluetta on asianajajan ja päämiehen yhteydenpito oikeudenkäyntiä silmälläpitäen. "Asian ajaminen" ei kuitenkaan kielellisestikään viittaa pelkästään oikeudenkäyntiin, vaan päämiehen oikeudellisten etujen valvomiseen yleensä. Toimeksiantoon liittyvien luottamuksellisten tietojen suojaamisen tarvetta on oikeudenkäyntiasioiden ohella myös muissa asianajotehtävissä. Ettei säännöstä ole perusteltu tulkita suppeasti, todettiin tuoreeltaan ilmestyneessä lakikommentaarissa (Tirkkonen, Uusi todistuslainsäädäntö, 1949 s. 123).

Tämä, lain säätämisen ajoilta peräisin oleva kommentti viittaa siihen, ettei takavarikon edellytyksiä koskeva laki ole sanonnaltaan siten selvä ja yksiselitteinen, että puuttuminen yksilön perusoikeuksiin olisi sen nojalla ongelmaton. Epäselvyyttä lisäävät asianajotoiminnan luonteesta tapahtuneet muutokset verrattuna lain säätämisaajan oloihin. Asianajotoiminnassa ovat yleistyneet muita kuin oikeudenkäyntiasioita koskevat toimeksiannot. Monesti asianajajan ammattitaitoon turvaudutaan, jotta päämies saisi asiansa käsiteltyksi jossakin muussa viranomaisessa. Myös oikeudenkäyntiasioissa on pidettävä suotavana, että asianajaja toimeksiannon saaneena tunnustelee mahdollisuuksia riita-asian sovinnolliseen tai muutoin tuomioistuimenmenettelylle vaihtoehtoiseen ratkaisuun. Käytännön asianajotoiminnasta ei voida vaikeuksitta erottaa sellaisia toimeksiantoja, joissa ei tavalla tai toisella olisi kysymys päämiehen asian odotettavissa olevasta käsittelystä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Asianajotoiminnassa yleistynyt käytäntö huolehtia myös muista kuin välittömästi oikeudenkäyntiä koskevista toimeksiannoista, asettaa sekin paineita vaatimukselle, jonka mukaan perusoikeuksiin puuttuvan takavarikon edellytykset tulee voida perustaa täsmälliseen ja yksiselitteiseen lain säännökseen.

Nämä seikat osoittavat, että kysymystä ei voida ratkaista pelkästään sanamuototulkinnolla, vaan asiaa on tarkasteltava laajemmin yksilön perusoikeussuojaa sekä oikeudenhoitoa ja asianajajan asemaa yleensä koskevien näkökohtien valossa.

Päämiehen ja asianajajan välinen suhde perustuu luottamukseen ja luottamuksellisten tietojen salassapysymiseen. Sitä suojataan myös viranomaisia vastaan. Asianajosalaisuus turvaa osaltaan päämiehen yksityiselämän suojaa ja edistää muidenkin perusoikeuksien, erityisesti oikeusturvan toteutumista. Asianajon ja myös yleisen oikeudenhoidon kannalta on tärkeätä, että päämies voi mahdollisimman avoimesti ja luottamuksellisesti asianajajalleen selvittää oikeudelliset ongelmansa ja niiden taustan. Tämä edellyttää asianajajan salassapitovelvollisuutta, mutta myös todistamiskieltoa sekä takavarikkosuojaa.

Eri yhteyksissä laaditut kansainväliset selvitykset osoittavat, että päämiehen ja asianajajan välistä luottamuksellista suhdetta turvataan yleensä todistamiskielloilla ja takavarikkosuojalla laajemmaltikin kuin vain vireillä olevaa oikeudenkäyntiä ja siinä puolustautumista silmälläpitäen. Esimerkiksi Ruotsin, kuten myös muiden Pohjoismaiden osalta, on säädetty, että suojattua on järjestäytyneelle asianajajalle ammattitoiminnassa kertynyt aineisto. Vakavien rikosten ollessa kysymyksessä suoja kuitenkin väistyy. Anglosaksinen oikeus on samoilla linjoilla. Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa suojan piirissä on niin oikeudelliseen neuvontaan kuin oikeudenkäyntiinkin liittyvä tai sitä silmälläpitäen tapahtunut yhteydenpito. Suoja ei kuitenkaan kata asiakirjoja ja esineitä, joita on säilytetty rikollisessa tarkoituksessa. EY-oikeuden peruskannanottona pidetään Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen 18.5.1982 antamaa päätöstä AM & S Europe Limited v. Commission of the European Communities, joka koski kartellista epäillyn yrityksen asianajajaltaan saamaa aineistoa. Takavarikkovaatimus hylättiin.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että asianajosuhteeseen liittyvään aineistoon kohdistuva etsintä ja takavarikko voi loukata jokaiselle Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattua yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja kirjeenvaihdon suojaa. Luottamuksellisen aineiston tutkiminen saattaa vaarantaa myös oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin (6 artikla). Harkitessaan sitä onko loukkaus ollut oikeutettu rikollisuuden torjumiseksi tai muulla 8 artiklan 2 kohdassa mainitulla perusteella ihmisoikeustuomioistuin on pitänyt merkityksellisenä muun ohella sitä, miten pakkotoimenpide on käytännössä toteutettu. Huomiota on kiinnitetty siihen, onko etsintä- tai takavarikkomääräys ollut asianmukaisesti yksilöity ja rajattu sekä, sisälsikö kansallinen lainsäädäntö säännöksiä menettelytavoista, joilla turvattiin asianajosalaisuuden perusteeton paljastaminen (Niemi v. Saksa A 251-B/1992 kohta 37, samoin tutkittavaksi ottamista koskeissa asioissa Botka ja Baya v. Itävalta 29.3.1993, B.R. v. Saksa 23.10.1997 ja Tamosius v. Yhdistynyt kuningaskunta 19.9.2002).

Käsillä olevassa asiassa on takavarikoitu huomattava määrä asiakirjoja, joiden osalta on havaittu, että ne liittyivät valittajan ja hänen espanjalaisen asianajajansa väliseen toimeksiantosuhteeseen. Pakkokeinolaki ei sisällä säännöksiä menettelytavoista, joilla etsinnän ja takavarikon yhteydessä estettäisiin asianajosalaisuuden perusteeton paljastuminen eikä tähän liene käytännössäkään kiinnitetty huomiota.

Takavarikolle myönteisen tulkinnan puolesta voitaisiin esittää, että asianajosalaisuuden suojaaminen - samoin kuin esimerkiksi papin tai lääkärin todistamiskielto - voi estää rikoksen paljastumisen tai jopa suosia rikollisuutta. Asianajosalaisuus ei kuitenkaan ole lain mukaan poikkeukseton. Muu kuin syytetyn oikeudenkäyntiavustaja voidaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa velvoittaa todistamaan asianajosalaisuuden alaisuuteen kuuluvista seikoista. Epäkohtia lisäksi vähentää järjestäytyneen asianajajakunnan ammatillinen valvonta. Selvää myös on, ettei asianajaja voi vedota todistamiskieltoon tai takavarikkosuojaan silloin, kun häntä itseään perustellusti epäillään rikoksesta.

Johtopäätöksenä totean, että oikeudellinen tarve päämiehen ja asianajajan väliseen luottamukselliseen suhteeseen liittyvän aineiston salassapitamiseen myös takavarikkotilanteissa on yleisesti tunnustettu. Kun taustalla ovat perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat, pakkokeinolakia ja oikeudenkäymiskaarta on tulkittava siten, että nuo näkökohdat myös käytännössä voivat toteutua. Takavarikkosuojan ulottuvuutta harkittaessa ei ole perusteita omaksua Suomessa poikkeuksellisen

ahtaita tulkintoja.

Päädyn pitämään oikeana Helsingin hovioikeuden päätöksessään 25.5.2001 omaksumaa kantaa. Takavarikkokiellon on tulkittava kattavan A:n ja hänen asianajajansa väliseen toimeksiantosuhteeseen liittyvän aineiston.

Hylkään valituksen.

Oikeusneuvos Tulokas: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Häyhä.